

# Joost Baneke: 'Geloof is... ruimte geven'

In juni 2014 zal kardinaal Eijk Joost Baneke (1951) priester wijden. Ter voorbereiding ontving hij op 16 november 2013 de diakenwijding. Wie is Joost Baneke? Een kennismaking met de man die onder meer psychologie, klassieke filosofie en neurowetenschappen studeerde, werkte als 'fellow' aan Blackfriars Hall van de prestigieuze Oxford University en sinds zijn diakenwijding fulltime werkt als kandidaat-priester in de parochie HH. Martha en Maria (reikend van Eemnes tot De Bilt).

"Onlangs moest ik een gebed schrijven voor de roepingencampagne van het Aartsbisdom Utrecht. Dat heb ik ondertekend met: Joost Baneke, vader en diaken. Het vaderschap is voor mij heel belangrijk, niet alleen omdat ik een 28-jarige dochter heb, maar ook als leraar en behandelaar. Ik geef nu bijna veertig jaar les en doe al net zo lang therapie met patiënten. Dat heeft een belangrijk deel van mijn werkzame leven gevormd. Daarnaast heb ik veel onderzoek verricht als getuige-deskundige voor de rechtbank, onder andere in allerlei grote zaken. Het ging daarbij over van alles: van heel eenvoudige diefstal tot moord en doodslag, maar ook seksueel misbruik. Wat ik frappant vind in mijn eigen leven, ook in het contact met mensen met een crimineel verleden, is dat ik steeds meer ben gaan beseffen hoe noodzakelijk vergeving is.

Op enig moment begonnen in zekere zin mijn geloof en dat wat ik in mijn werk heb geleerd, samen te vallen. Zo begon ik tijdens mijn laatste onderzoeken soms, terwijl ik heel degelijk diagnostisch bezig was, als het ware als vanzelf te bidden voor degene die ik onderzocht. Je wordt geconfronteerd met zoiets vreselijks, dat je beseft dat je als mens en als mensheid altijd tekort schiet. Het zijn vaak enorm trieste geschiedenissen. Het mooie is dat je in zo'n onderzoek contact maakt met iemand, dat het niet zomaar een professioneel gesprek is. Het zijn nooit monsters, het zijn altijd mensen. Dat beseft valt samen met het beeld dat ik van Jezus heb. In het evangelie gaat Hij voortdurend met ongelooflijke mildheid rond, en ik denk dat dat een belangrijk



element is bij mijn roeping. Het besef dat er voortdurend vergeving nodig is, wel zeven miljoen maal zeven keer. Dat roept de vraag op: Wat is geloof eigenlijk? In elk geval: geloof in de liefde, in de kracht en in het mysterie van de liefde. Geloof is ook ruimte geven, is God die over ons komt en ons bevrijdt. Dat ervaar je een aantal keren in je leven. Maar er zijn ook momenten dat je het niet voelt, dat je in de woestijn bent, dorst hebt, het niet zo goed weet.

Terug naar mijn roeping: Eén van de eerste beelden die ik heb, is dat ik met mijn vader en mijn zusjes naar de kerk ga en dat ik mijn vader knielend zie bidden. Dat beeld is voor mij heel bepalend geweest, omdat het ook een beeld is van overgave. Je ziet je vader natuurlijk als een grote sterke man, volwassen, die alles kan, en daar geeft hij zich over aan God. Dat heeft mij heel erg geïmponeerd. Die overgave is ook een vorm van ruimte geven, ontvankelijk worden voor het mysterie.

De manier waarop mijn heeroom uit Suriname, een redemptorist, priester was – hij was op de eerste plaats een religieus – heeft absoluut invloed op mij gehad. In mijn jeugd kwam ik ook in contact met kapucijnen. We woonden in het relatief rijke Amsterdam-Zuid en zij werkten in een achterbuurt met de allerarmsten. Ook dat heeft een enorme indruk op mij gemaakt – ik wilde zelfs een tijd kapucijn, bedelmonnik, worden. In de periode van het Tweede Vaticaans Concilie zat ik op de middelbare school: het Ignatiuscollege van de jezuïeten. Dat was een tijd van veranderingen en tegenstellingen. Het was ook bij de jezuïeten onderling een soort strijd, zo van 'welke kant moet het op?'. De pastoor van de Dominicuskerk in Amsterdam vroeg op een gegeven moment ons koor van het Ignatiuscollege, dat inmiddels samen was gegaan met het meisjeskoor van Fons Vitae, om in die kerk te zingen. De dirigent was de bekende jezuïet Bernard Huijbers. Dat was een historische gebeurtenis: jezuïeten en dominicanen samen!

Na lange tijd gewerkt te hebben in Amsterdam en Twente aan de universiteiten en in de geestelijke

gezondheidszorg, ben ik op een gegeven moment gevraagd om als hoogleraar, *fellow*, te komen werken aan een college van de dominicanen in Oxford. Wanneer ik in Nederland was, woonde ik in de Achterhoek. Mijn boerenburen daar zeiden: 'U lijkt wel een priester, zoals u kunt luisteren. Maar we praten liever met u dan met de priester hier, die weet niet echt wat het is om zelf kinderen te hebben.' Ongeveer een week later was ik bij een priesterwijding in de Catharinakathedraal. Daar botste ik letterlijk op aartsbisschop Eijk. Ik heb me aan hem voorgesteld en gezegd: 'Wat in Oxford doe, kan ik ook in Nederland doen. Ik ben beschikbaar.' Daarna heb ik nog met een oudere priester gesproken en gebeden. Toen wist ik welke keuze ik moest maken, of misschien is die keuze me wel toegefallen. Ik heb dat ervaren als een grote genade. Uiteindelijk heb ik een verkort programma van twee jaar theologie gevolgd in Oxford. Ik studeerde en gaf les bij de dominicanen, terwijl ik woonde bij de jezuïeten en daar, zo zou je kunnen zeggen, mijn vorming kreeg. Het grappige is dat er dus opnieuw die combinatie jezuïeten-dominicanen was. En zelfs de kapucijnen: de *Master* van het jezuïetenhuis is net een kapucijn op zijn sandalen en met zijn baardje... Verder zit er in mij ook heel duidelijk een 'trappisten-kant': zo heb ik twee keer een half jaar in de trappistenabdij in Zundert doorgebracht, de eerste keer toen ik 19 was en in 2009 nog een keer.

Als priester moet je vrij zijn om Jezus na te volgen, daarin komt het aspect 'ruimte geven' terug, en dat moet je vooral laten zien in je gedrag – hoewel dat het aller moeilijkste is. Bewogenheid voor de armen van geest, dat is iets wat ook mijn werk als therapeut heeft bepaald. Maar je moet het ook vormgeven in de liturgie en dan met name in de Eucharistie. De Eucharistie moet heel centraal staan in je leven als priester. Wat ik daarin zelf als 'priester-wordende' ervaar, is dat Christus zich elke dag aan ons openbaart in het breken, het uitdelen van Zijn Lichaam. Eigenlijk drukt dat voor mij uit: sterven is verrijzen. Daarmee kun je ook zeggen: sterven geeft ruimte, in elk geval Zijn sterven. Op de derde dag verrijst Hij, maar in de Eucharistie zijn sterven en verrijzen eigenlijk innig verweven. Voor

mij is de Eucharistie Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Pasen tegelijk. Eucharistie gaat bovendien over de relatie van



Toren van de HH. Petrus & Paulus kerk in Soest

Joost Baneke bij de entree van Blackfriars Hall in Oxford

God tot ons en tot elkaar. Het is dus niet alleen maar jij en God, het gaat ook over de anderen. Het is altijd drie, altijd meer dan twee. Priesterschap betekent dat ik niet alleen een relatie heb met God, maar ook met de medemens, met anderen. Ik denk dat dit een weerspiegeling is van de relatie van de Drie-eenheid. God is één, maar niet een individu zoals wij dat denken. Hij is relatie tussen Vader, Zoon en Geest.

Het klinkt misschien vreemd, maar als ik mijn zwarte diaken-/priesterkleding en boord draag, geeft me dat een gevoel van vrijheid. Het is sober en duidelijk, en wie ik als persoon ben doet dan niet zo ter zake. Ik ben dan in zekere zin bekleed met Christus, zo ervaar ik dat. Maar het roept soms ook aversie op bij mensen. Waarom mogen wij niet, zelfs met een zekere fierheid, zichtbaar maken in onze kleding wie wij zijn en waar wij voor staan? Ik heb verschillende mensen horen zeggen dat ze zich sinds de verkiezing van de huidige paus niet meer schamen om te zeggen dat ze katholiek zijn. Dat fascineert mij: waarom die schaamte? Ik vind dat we best meer van ons katholicisme mogen laten zien. Dat doet deze paus ook heel duidelijk, hij steekt zijn licht niet onder stoelen of banken. Daarom heb ik het voornemen om op Sacramentsdag, bij gelegenheid van mijn eerste H. Mis, een processie te organiseren. Het past bij de katholieke tradities van het dorp waar ik woon, Soest, dat één van de oudste katholieke gildes kent van ons land. Dat plan roept tegenstrijdige reacties op, maar ik denk: laten we ons geloof uitdrukken en het de ruimte geven, letterlijk de straat op, de ruimte in. Sterker nog, als je zo'n manifestatie biedt, mag je ook best een poging wagen om meer eenheid te bewerkstelligen onder de christenen door gelovigen van andere kerkgenootschappen uit te nodigen en na te denken over welke rol ze kunnen spelen. Het gaat tenslotte niet om ons, maar om het zichtbaar maken van Christus, en daar kunnen alle christenen aan deelnemen. Als je bedenkt dat er tot in de jaren negentig in Nederland een processieverbod was, past zo'n rondgang door de velden van onze parochie ook bij de gedachte: geloof is ruimte geven."



door Caroline Wenting